

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 14.

Lördagen den 3 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr **talmannen** yttrade: Jag får för kammaren tillkännagiva, att arbetet med hänsyn till påskhelgen kommer att anordnas under den närmaste tiden på följande sätt. Sista arbetsplenium före påsk kommer att hållas torsdagen den 22 i denna månad med fortsättning på kvällen och följande dag, fredagen den 23, därest så skulle erfordras. Därefter kommer, såvida omständigheterna ej påkalla annan anordning, intet arbetsplenium att hållas förrän torsdagen den 5 april klockan 2 e. m., då gemensamma voteringar komma att företagas.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 153, angående anslag till uppförande av verkstadsbyggnader vid centralfängelserna i Malmö och å Härlanda; samt
nr 180, angående statsverkets övertagande av staden Kungsbackas förpliktelser beträffande två icke lagfarna rådmän, vilka vid rådhusrättens i staden upphörande komma att indragas.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 181, med förslag till vapenkungörelse; och
nr 188, med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 189, med förslag till ändrad lydelse av § 3 13:o tryckfrihetsförordningen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 190, angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt
nr 192, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1934/1935 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 195, angående försäljning av ett kronan tillhörigt markområde å Söderåsen vid Ljungbyhed.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 196, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; och

nr 197, angående efterskänkande av viss del av kronan tillfallet danaarv efter Annika Hansson, född Christoffersdotter.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 198, angående överförande från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av belåningar av vissa engagemang.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 200, med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet, m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 201, angående överlåtelse å Mölltorps församling, Skaraborgs län, av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 202, angående beredande av ytterligare kompensation till Vaxholms stad i anledning av 1925 års försvarsbeslut;

nr 203, angående inrättande av ett centralorgan för civilanställningsverksamheten vid försvarsväsendet m. m.; samt

nr 204, angående beredande av möjlighet för visst manskap vid försvarsväsendet att kvarstå i tjänst utöver den kontrakterade anställningstiden.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 23 och 24, andra lagutskottets utlåtande nr 9 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 24—30.

Föredrogos jordbruksutskottets memorial:

nr 31, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln; och

nr 32, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om det under titel allmänt anslag till hushållningssällskapen uppförda ordinarie anslaget.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Ang. för-
troende-
ämbetsmän-
s
valbarhet till
riksdagen.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående sådan grundlagsändring, att viss eller vissa ämbetsmän icke må vara valbara till riksdagen.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft de inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motionerna nr 149 av herr *Bengtsson* i Kullen och nr 155 av herr *Westman* m. fl.

I motionen II: 149 hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring i grundlagen, att landshövdingar icke skulle vara valbara till riksdagen.

I motionen II: 155 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om verkställande av utredning och framläggande av förslag, vartill denna utredning kunde föranleda, av frågan om sådan förändring av

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)
grundlag, att innehav av vissa slag av de förtroendeämbeten, varom i § 35 regeringsformen stadgades, samt innehav av därmed likvärdigt ämbete icke skulle vara förenligt med uppdrag som riksdagsman.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

1) att motionen II:155 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och

2) att motionen II:149 måtte anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt.

Reservation hade avgivits av herr *Reuterskiöld*, som, med instämmande av herrar *Källman*, *Vougt*, *Petersson* i Broaryd och *Nilsson* i Göteborg, på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen ville, med bifall i huvudsak till motionen 155 i andra kammaren, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning och framläggande av förslag vartill denna utredning kunde föranleda, av frågan om sådan ändring av grundlagens bestämmelser om förtroendeämbetsmän, att innehavet av vissa sådana eller därmed likställda ämbeten icke skulle vara i större eller mindre utsträckning förenligt med riksdagsmannaupdrag;

2) att motionen i andra kammaren nr 149 härigenom måtte anses besvarad.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Den motion, som huvudsakligen är föremål för utskottets yttrande, är en motion, som väckts i andra kammaren och åsyftar att åstadkomma en utredning rörande oförenligheten av förtroendeämbetsmannaställning med riksdagsmannaupdrag, dock icke beträffande alla förtroendeämbetsmän, utan en utredning av frågan, om och vilka förtroendeämbetsmän borde vara uteslutna från valbarhet till riksdagen. Utskottet har i år som förra året avstyrkt motionen, och utskottet har blivit så förtjust i sin egen motivering från förra året, ehuru den saknar varje spår av tillämplighet på föreliggande fråga, att utskottet upprepat samma motivering och därutöver ingenting annat sagt.

Utskottet har som motiv för sitt avslag hänvisat till utländska förhållanden, men dessa utländska förhållanden äro icke alls jämförliga med våra. För det första finnes icke begreppet förtroendeämbetsmän såsom ett tekniskt särskilt utbildat begrepp annorstädes än i Sverige och Finland. Det är alldeles naturligt, att när man på det viset har en särskild kategori av ämbetsmän med specifikt svensk karaktär, kan man icke åberopa vad som i utlandet gäller ämbetsmän i allmänhet av en helt annan karaktär. I utlandet äro de flesta ämbetsmän avsättliga, och det kan vara grunden till förhållandet i utlandet. I Sverige är principen, att ämbetsmännen äro oavsättliga, och den omständigheten att vissa äro förtroendeämbetsmän innebär icke i och för sig, att de äro avsättliga, utan detta följer med förtroendeämbetsmännens ställning, men förtroendeämbetsmännens ställning karakteriseras icke av att de äro avsättliga. När nu utskottet resonerar om avsättheten som grund, är det icke på något vis tillämpligt på föreliggande fråga.

Ehuru utskottet sålunda efter min mening icke anfört några skäl, som äro hållbara eller ens tillämpliga på det föreliggande fallet, skall jag ändå be att med några ord få ge en motivering till den reservation, som jag jämte några andra av utskottets ledamöter har avgivit. Denna reservation går ut på huvudsakligt bifall till den avsedda motionen i andra kammaren, men genom motiveringen har det uttalats, att man väl kan ifrågasätta, huruvida icke med

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)
hänsyn till sådana förtroendeämbetsmän, varom det är fråga, man kunde tänka sig samma lösning som i fråga om regeringsråd och justitieråd redan nu gäller, d. v. s. att valbarheten till första och andra kammaren finge stå kvar, men däremot icke att sådana ledamöter skulle vara valbara till utskott. Den möjligheten kan man också taga i betraktande, och det är det, som här är det väsentliga momentet. Jag tror, att om man vill se litet närmare på saken och se på den allmänna utveckling, som ägt rum av vårt politiska liv, och den politisering av ämbetsmännen, som har skett, och särskilt av förtroendeämbetsmännen, så har det dag för dag och år från år skapats större anledning att verkställa en allsidig och objektiv utredning av spörsmålet. Eftersom detta spörsmål återigen kommit fram och mycket ofta gör sig gällande ute i bygderna, tror jag det kan vara skäl, att man sökte, utan att taga ståndpunkt till frågan, få en allsidig och objektiv utredning både med hänsyn till valbarheten över huvud och till lämpligheten av att medge valbarhet men begränsa möjligheten att deltaga i utskott. Jag tror icke, att jag behöver vidlyftigare motivera det, utan hänvisar till vad denna reservation innehåller.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Strömberg**: Herr talman! Utskottets ärade ordförande har i sitt nu hållna anförande men framför allt i den reservation, som han och några andra ledamöter av utskottet ha avgivit, förfäktat den uppfattningen, att förtroendeämbetsmännen representera Kungl. Maj:t och således icke intaga den fria ställning, som de borde göra såsom riksdagsmän. Jag får då säga, att om det också ligger något i det påståendet rent teoretiskt, så har det mycket liten praktisk betydelse. Om man ser på de fall, då förtroendeämbetsmän ha tagit säte i riksdagen, så ha dessa icke varit ägnade att rubba vare sig förtroendemannens eller riksdagens fria ställning till Kungl. Maj:t. Det skulle vara intressant att göra en undersökning av huru många regeringar, som voterats bort med sina egna förtroendeämbetsmäns röster. Jag misstänker, att det skulle kunna ledas i bevis, att det icke varit så få. Jag tror också, att det ingalunda kan vara till skada, att deras sakkunskap och insikt inom den högre förvaltningen kommer riksdagen till godo.

Sedan är det ju en annan synpunkt, som man lägger på frågan — det gjorde också särskilt den siste ärade talaren. Landshövdingeämbetet är nu en gång, anses det, så pass krävande, att det icke borde medges, att ett krävande riksdagsmannakall också förenades med detsamma. Men jag undrar, om rätta vägen att komma till rätta med det förhållandet är att göra en ändring i grundlagen. Knappast! Jag vill säga, att kan man anförä teoretiska skäl, såsom herr Reuterskiöld gör, för en lagändring, kan man också anförä teoretiska skäl däremot. Ett av dessa är att man ej bör inskränka alltför mycket på den rätt, som väljarna ha, när det gäller att välja sina representanter i riksdagen. Om t. ex. arbetarna i ett visst län önska välja en kamrat till riksdagsman, skola de kunna göra det, men har denne man på grund av deras förtroende och sin duglighet i övrigt kommit fram till landshövdingestolen, så skola de också ha frihet att välja honom till sin riksdagsman. Det tycker jag ur den synpunkten är rätt naturligt.

Det är i varje fall så, att frågan för närvarande ej äger den aktualitet, som motiverar, att man besvarar Kungl. Maj:t med en skrivelse med begäran om utredning. Det kunde måhända ha varit befogat för en tjugufem, trettio år sedan, när förtroendeämbetsmännens ställning i riksdagen på grund av antalet var en helt annan än för närvarande, men saken har för närvarande enligt mitt sätt att se absolut ingen betydelse.

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

Herr Reuterskiöld anmärkte på att utskottet hade hänvisat till sin egen motivering förra året, när vi hänvisade till förhållandet i våra grannländer Finland, Norge och Danmark, och påpekade, att deras statsrätt medger förtroendeämbetsmän av samma ställning denna rätt. Jag tycker, att det är i och för sig ett ganska starkt skäl, och jag kan icke finna annat än att det kan vara fullt riktigt att hänvisa till detta. I de större länderna ställer det sig, som herr Reuterskiöld säger, också något annorlunda, därför att där äro ju parlamenten samlade största delen av året. Därför förstår man, att det kan vara värre att där förena dylika uppdrag. Jag tror icke, att vi skola ge ett finger åt strävanden, som vilja sätta spärr i fråga om den ena eller andra kategorien av medborgare för deras inval i riksdagen. Detta kan måhända anses vara ett blygsamt försök, men jag vill dock nämna, att det höjdes röster i utskottet för att detta blott skulle vara en början och att fortsättning skulle följa samt att man på det sättet så småningom skulle avkoppla en hel rad av tjänster, som man alltså icke kunde anse förenliga med riksdagsmannaupdraget.

På dessa skäl ber jag, herr talman, i korthet att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen: Jag tycker inte, herr talman, att man kan säga, att denna fråga har benats upp på ett tillfredsställande sätt. Förhållandet mellan motionerna, utskottet och reservationen är ungefär enahanda i år, som det var i fjol. Men frågor i öster och man svarar i väster. Jag måste ju också tycka, att det visar ett verkligt moraliskt mod hos utskottet att våga komma igen med den motivering, som man hade i fjol, ty inte annat jag kan förstå, än att herr Reuterskiöld i fjol riktigt grundligt slog benen undan för denna motivering.

Jag finner för min del, herr talman, att redan utgångspunkten i detta ärende är oriktig. Den måste vara felaktig på något vis. Den innebär ju, att vissa medborgare i detta land inte på grund av kroppsliga eller andliga kvalifikationer utan på grund av den ställning, de intaga i samhället, skulle vara diskvalificerade för riksdagsmannaupdraget. Det förefaller mig, som om det skulle rätt mycket till, innan man på det sättet kan diskvalificera en svensk medborgare. I varje fall kan jag inte finna, att de skäl, som man har anfört, kunna på något vis övertyga. Jag var djupt intresserad av frågan i fjol, fastän jag inte yttrade mig i den då. Jag ville gärna höra, hur man såg på saken, för att sedan själv få tillfälle att eventuellt tänka efter en smula. Man drog då och drager alldeles speciellt fram landshövdingarna, och man sade exempelvis i fjol, att det var litet besvärligt med dessa landshövdingar, därför att de inte kunde vara riktigt objektiva. När de sitta där hemma på sina arbetsrum och yttra sig över de remisser, som komma från Kungl. Maj:t, då äro de utmärkta och bra, då äro de objektiva. Men så fort samma män komma till riksdagen, då falla de genast politiken i armarna, och det innebär, att de förlora denna objektivitet. Jag tror, det hela är ett misstag. Vare sig det är en högerman, en liberal eller en socialdemokrat — alltid är han samme högerman, liberal eller socialdemokrat, om han sitter som ämbetsman på sitt ämbetsrum eller han sitter som riksdagsman här i kammaren. Han är aldrig annorlunda, än sådan som han är — så att säga. Man skall inte tro, att han till sin åskådning är ett i ämbetsmannastolen och ett annat på länsbänken. Den som tror någonting sådant är säkerligen mycket lätt fallen för förvillelser. Nej, Falstaff Fakir hade nog rätt i sin uppfattning, när han sade, att

»Zebran är ett randigt djur;
ränderna gå aldrig ur.»

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

Man säger vidare, att en landshövding eller en annan hög ämbetsman för med sig en sådan auktoritet och är så förnämlig, att han på något vis förrycker proportionerna människorna emellan. Det tycker jag inte är vidare vackert sagt, ty det skulle ju betyda, att vi här i denna kammare mera skulle döma efter kläderna än efter personen, och det har jag väl svårt att tänka mig. Naturligtvis är det så, att vid högtidliga tillfällen en hög ämbetsman i all sin härlighet är en praktpjäs, och det är klart, att de många stjärnorna och de vackra banden kunna blanda en och annan, som har svaga ögon. Men i det stora hela har jag den förtröstan — åtminstone till denna kammare — att den har helt andra ledstjärnor, som den följer. Nej, jag kan inte tänka mig, att det kan vara skäl av detta slag, som på något vis skulle kunna bli avgörande vid frågans behandling, utan man får taga den på något annat sätt. Men å andra sidan tycker jag, att det är rimligt, att man söker leda frågan till något resultat, ty min bestämda uppfattning är den, att i motionärernas syn på saken ligger det en hel del, som är verkligt berättigat.

Det är egentligen två intressen, som här stå emot varandra, ämbetet å ena sidan och riksdagsmannauppdraget å den andra sidan. Båda poeka på att bli tillfredsställande skötta. Jag utgår således från att ett riksdagsmannauppdrag inte är detsamma som att sitta på en stol här i kammaren. Det kan naturligtvis vara olika meningar om vidden av de krav, som böra ställas på en riksdagsman, men personligen går jag som sagt ut ifrån att han inte bara skall sitta på en stol här — mer eller mindre vaken. Å andra sidan menar jag också att ett högt statsämbete inte är en bisyssla. Ibland kan man lätt få den uppfattningen, att ett högt ämbete inte betyder något egentligen. Vi hade en gång en ecklesiastikminister, som var biskop. Han satt som statsråd under ett par år utan ersättare. Jag måste ju säga mig, att antingen sköttes hans stift på ett sätt, som det inte finnes parlamentariska uttryck för — åtminstone inte något, som jag kan uppbringa just nu — eller också behövdes inte hans syssla. Men jag går som nämnt ut ifrån att ett högt statsämbete verkligen är ett ämbete, som måste skötas, och att staten inte kan frånträda sitt krav på att det skall skötas oklanderligt.

Om vi se saken på det viset, hur ställa sig då de båda intressena? Ja, det är möjligt — jag säger möjligt — att i mer än ett fall ett län kan skötas oklanderligt här ifrån Stockholm, men personligen tror jag inte på det. Jag hade inte ett utan flera samtal med landshövding Rosén. Jag hade uppenbarligen inte tänkt mig riktigt in i saken, och jag ville gärna ha Rosén kvar i kammaren. Jag tyckte, att Rosén var bra inte minst på grund av de sanningssord, han sade oss socialdemokrater då och då, ty det skadar inte att få höra sådant. Följaktligen ville jag ha honom kvar. Men han visade upp för mig gång på gång, att för den händelse han skulle sitta här, kunde han helt enkelt inte sköta sitt län. Och han övertygade mig om, att det var omöjligt. Det är troligt, att en generaldirektör här i Stockholm kan sköta sin syssla — naturligtvis om han annars har fallenhet för den. Hur det går med riksdagen, vågar jag däremot inte ha någon mening om. Å andra sidan måste man ju också hålla på den ståndpunkten, tyckes det mig, att om en hög ämbetsman vill bli riksdagsman, bör han ha rätt att kandidera. Jag håller med herr Strömberg därom att vi inte ska sätta spärr på det föreslagna viset och söndra ut den ena kategorien — eventuellt — efter den andra. En högre ämbetsman bör ha rätt att kandidera, och vill en valkrets välja honom, bör den också ha rätt att välja honom. Det tycker jag ligger inom de medborgerliga rättigheternas ram både för kandidaten och för väljarna.

Nå, men hur skall man då lösa den här konflikten? Ty uppenbarligen måste den lösas, eftersom det finns två starka intressen, som kräva att bli ordentligt

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

tillfredsställda, och jag inte kan se, att de bli detta, för den händelse de förenas hos en och samma person. Jag kan inte finna, varför man inte skulle kunna lösa den här konflikten på samma sätt som man löst andra dylika — genom vikarier. Här sitter i denna kammare en hel del andra ämbetsmän, vilkas platser upprätthållas genom vikarier. Inte kan det vara en omöjlighet att överflytta detta system även på de högre statsämbetsmännen. Om en landshövding blir statsråd, skötes ju hans syssla genom vikarie. Varför skall den inte lika så väl kunna skötas genom en vikarie, därest han blir riksdagsman? Ja, jag frågar verkligen, om det finns något hinder för ett sådant arrangemang? Om det däremot är på det viset, att en högtstående statstjänsteman sköter sin statstjänst oklanderligt men kanhända slarvar litet med riksdagen, då blir väl detta hans valmäns sak. Hans valkrets får väl sätta sig ned och fundera, huruvida den i alla fall finner sig betjänt med att ha den mannen på en bänk här i riksdagen.

Ja, herr talman, så ser jag saken. Jag menar således, att man inte på något sätt har benat upp denna fråga. Detta är ju en enkel framställning i saken, som naturligtvis skulle kunna bli mycket bättre, för den händelse man satte sig ned och tänkte så djupt, som konstitutionsutskottet bör kunna göra. Således, jag kan inte vara med om varken utskottsutlåtandet eller reservationen. Jag kan inte heller vara med om motionerna. Jag vet inte vad jag i denna situation skall kunna göra annat än att så småningom tiga stilla. Jag förmodar, att jag kommer att förena mig med avslagsyrkandet, men jag vill ha sagt vad jag sagt för att markera, att jag är inte nöjd med ett avslagsyrkande, och att jag heller inte är nöjd med något av de positiva förslag, som kommit fram. Jag vill, att saken skall tagas under allvarligt övervägande än en gång. Det kan väl bli redan nästa år, och jag rekommenderar min tankegång åt eventuella motionärer.

Herr Källman: Herr talman! Det är icke alldeles så som herr förste vice talmannen nämnde, att läget i konstitutionsutskottet är lika i år som förlidet år. Det förhåller sig nämligen så — om jag ej missminner mig — att reservationernas antal ökats från tre förra året till fem. Det visar, att det rör sig på detta område. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på, att innebörden av herr förste vice talmannens inlägg torde vara, att det nuvarande systemet bör ersättas med ett annat, som tillåter, att vikarier inträda i ämbetet för de förtroendeämbetsmän, som tillhöra riksdagen och under den tid de fylla sin uppgift som riksdagsmän. Jag undrar emellertid, om icke redan motionen besvarat den fråga ganska positivt. Man säger nämligen där: »De bestämmelser, som meddelats rörande generaldirektörers och med dem jämställda verkschefers anställning, äro visserligen olika för olika fall, men utgå alla från den förutsättningen, att ämbetsverket helt kräver en arbetsduglig chefs fulla arbetskraft. Dessa chefer utnämnas ofta utanför respektive verk. Detta visar att för dessa poster fordras kvalifikationer, som ej alltid äro tillfinnandes bland chefs närmaste underordnade, vilket i sin tur gör, att om chefen blir tjänstledig för riksdagstiden, man ofta ej inom verket kan finna en vikarie, som fullt kan ersätta honom.» Vad som här gäller om generaldirektörerna är även tillämpligt på landshövdingarna med hänsyn till den för dem gällande instruktionen, och då mena motionärerna, att man har svårt att föreställa sig, hur förtroendeämbetsmän av detta slag kunna vara borta omkring fem månader från sitt ämbete.

En förtroendeämbetsman yttrade förlidet år i en debatt om denna fråga här i kammaren, att något måste bli lidande på det oförenliga i att man samtidigt är riksdagsman och t. ex. chef för ett centralt ämbetsverk, men han förklara-

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)
de, att ämbetsverkets skötsel inte blivit lidande på hans riksdagsmannaupdrag, utan i stället det senare. Då svarades det, att det får valmännen sköta om. Ja, men det finnes ett visst sätt att sköta sitt riksdagsmannaupdrag, nämligen att under plenidagar gå upp och deltaga i diskussionen men för övrigt ingenting utträtta. Det är ett sätt att sköta uppdraget, som måhända tillfredsställer valmännen, ty de behöva endast tillfredsställas på avstånd, i synnerhet om det gäller första kammarens ledamöter.

Härmed har jag således sökt framhålla, att den anordning, som herr förste vice talmannen pekade på i motsats till utskottets och reservanternas framställning, som enligt hans mening hade en felaktig utgångspunkt, knappast är möjlig att rekommendera.

Jag har också under mina senaste riksdagsår fäst mig vid att direktörer och ledare för stora industriföretag ha avgått ur riksdagen, emedan de inte samtidigt kunde vara riksdagsmän och sköta de stora enskilda företagen, som blivit dem anförtrodda. Om så är förhållandet i de enskilda företagen, och man där anser sig kunna spärra riksdagsmannabanan för vederbörande ledare, då bör det också kunna ske i fråga om statens stora affärsdrivande verk, som ju äro mångmiljonföretag. Om några företag helt kräva sin man, så är det väl just dessa, och det är uppenbart, att verket måste lida av att sakna sin ledare under en väsentlig del av året.

Herr Strömberg har berättat, att man i utskottet haft vissa funderingar, helt andra än de, som kommit till uttryck i utskottsutlåtandet. Ja, det är sant. Där framkom den mening, som han refererade, men den vann intet gehör. Man vill visst inte förbjuda statstjänstemän överhuvud att tävla om riksdagsmandaten, men vissa förtroendeämbetsmän, som man måste kräva något alldeles särskilt av vid utövningen av ämbetet, böra förbjudas att vara riksdagsmän.

Nu ha reservanterna ett uppslag, som jag är övertygad om skulle vara mycket verksamt, nämligen det, som utskottets ordförande nyss erinrat om. Likställ dessa förtroendeämbetsmän med justitieråd och regeringsråd! Tillåt dem vara riksdagsmän, men förbjud dem att vara ledamöter av utskotten! De skola vid sådant förhållande snart ledsnå på riksdagsarbetet.

Jag har således främst fäst mig vid, att då enskilda stora företag, som helt kräva sina chefer som ledare, inte kunna låta dem tillhöra riksdagen, bör heller knappast chefskapet för statens stora ekonomiska företag vara förenligt med bortovaro under fem månader om året.

Med hänsyn till dessa förhållanden och till en hel del annat, som har framhållits i den förevarande frågan, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Sundberg: Herr talman! Då jag deltagit i utskottsbehandlingen av denna fråga, skall jag med några ord ange de synpunkter, som varit bestämmande för mig, när jag anslöt mig till utskottets hemställan.

Då det var fråga om införande i vår författning av den allmänna, lika och direkta rösträtten, brukade man tala om den s. k. personlighetsprincipen. Denna princip innebar, att alla medborgare skulle äga lika rätt och möjlighet att deltaga i det politiska livet. Givetvis måste denna princip också innebära, att varje medborgare, som åtnjöt de väljandes förtroende, skulle äga rätt att mottaga mandat som riksdagsman, såframt icke särskilda skäl talade däremot. Dessa diskvalifikationsgrunder avsågo endast frånvaron av vissa allmänt medborgerliga förutsättningar och intogos i grundlagsbestämmelserna.

Nu vilja motionärerna ytterligare begränsa den medborgerliga rätten att mottaga riksdagsuppdrag, i det att de i 35 § regeringsformen omförmälda förtroendeämbetsmännen icke skulle vara behöriga att vara riksdagsmän. Jag

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

vill då säga, att när det gäller att bryta en grundlagsfästad medborgerlig rätt av så stor betydelse som den ifrågavarande, så måste i alldeles särskild grad tillämpas grundlagens bud, att sådant icke får ske med mindre de ifrågasatta ändringarna äro nödiga och nyttiga. Visserligen gäller det här blott ett förslag om utredning. Men vad som gäller om ändring måste också tillämpas i fråga om utredningen. Först när man är viss om att en ändring är nödig och nyttig, har man rätt att skrida till utredning.

Jag tillåter mig framhålla allra först, att en ändring icke på något vis är nödig. Ut i den vid utskottets utlåtande fogade reservationen har huvudsakligen framhållits såsom skäl för reformens behövlighet att de ifrågavarande förtroendeämbetsmännen, såsom avsättliga eller eljest beroende av regeringen, äro för bibehållande av sina ämbeten beroende av Kungl. Maj:t och följaktligen kunna tänkas bliva frestade att gå regeringens ärenden med åsidosättande av de objektiva synpunkterna. I utskottets utlåtande har framhållits, att något sådant hittills icke torde ha förekommit och att det hos oss skulle vara otänkbart, att en förtroendeämbetsman med säte i riksdagen skulle entledigas med hänsyn till en kritisk inställning till regeringens allmänna politik. Det antydes också i reservationen, att förtroendeämbetsmännen, när de tillika äro riksdagsmän, bli alltför mycket infekterade av politik samt att därigenom deras å tjänstens vägnar avgivna yttranden, då sådana förekomma, förlora tilliten som politiskt opartiska. Häremot vill jag erinra, att dessa förtroendeämbetsmän liksom vi alla givetvis måste äga en viss politisk inställning, beroende på den personliga läggningen och andra omständigheter, som man inte kan komma ifrån. I den mån en sådan inställning gör sig gällande, betyder det ingenting, om riksdagsmannaupdrag innehaves eller icke. Däremot betyder det mera, om Kungl. Maj:t vid besättande av nu ifrågavarande poster besätter dem med personer av viss, utpräglat politisk inställning med förbigående av mera förtjänta personer. Sker utnämningen efter skicklighet och förtjänst, kunna olägenheter av förevarande slag icke befaras.

I motionerna och i de föregående yttrandena i detta ärende här i dag, men icke i reservationen, har det framhållits, att förenandet med förtroendesyssla av riksdagsmannaskap skulle vara till skada för dessa sysslors behöriga skötande, så att ett statsintresse därigenom skulle trädas för nära. Häremot vill jag invända, att en sådan skada kan i mycket högre grad tänkas uppkomma genom att de lägre ämbetsmännen tillåtas vara riksdagsmän. Dessa högre ämbetsmän — förtroendeämbetsmännen — äro chefer, som ha ämbetsverk och souschefer, som tillfullo kunna se till, att de löpande ärendena ha sin behöriga gång. Och cheferna torde även under riksdagstiden ha möjlighet att överblicka och övervaka respektive verks förvaltning.

I samband härmed skulle jag vilja framhålla, att då en ämbetsman ifrågasättes att väljas till riksdagsman, så tar han helt visst själv i allvarligt övervägande, huruvida han med avseende å sitt ämbetes skötsel också kan åtaga sig mandatet. Jag är övertygad om att ett sådant övervägande även äger rum beträffande de riksdagskandidater, som utöva jordbruk och näringar m. m. Att dessa enskilda företag skötas med omsorg och intresse är även en riksangelägenhet av mycket stor vikt, som nog ibland tål en jämförelse med ämbetsverksamheten. Men att ifrågasätta huruvida en sådan företagare med hänsyn till det allmänna bästa bör avstå från riksdagsmandat läser icke komma i fråga.

Jag kan alltså icke finna, att den ifrågasatta reformen kan anses såsom nödig. Beträffande *nyttan* av reformen vill jag säga, att även om det i vissa fall skulle vara önskligt att nu ifrågavarande ämbetsmän året om ode-

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

lat ägna sig åt sina ämbetsuppgifter, så motsvaras en sådan fördel till fullt av den värdefulla tillgång, som dessa ämbetsmän, då de undantagsvis tillhöra riksdagen, tillföra riksdagen i fråga om erfarenhet och sakkunskap.

Herr talman! På grund av vad jag sålunda anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Herr förste vice talmannens anförande var denna gång, som så ofta är fallet, särdeles tankeväckande och intressant ur många synpunkter. Jag skall be att få ta upp ett par erinringar, som gjordes, ty jag hade verkligen tänkt i reservationen sätta in något mer, som kanske i det fallet hade kunnat tillfredsställa herr förste vice talmannen, men det ansågs inte vara alldeles behövt.

»Ränderna gå aldrig ur», sade herr förste vice talmannen, och det är så sant som det är sagt. Den politiska åskådning, som man har, den har man och den bibehåller man så vida man inte kastar om och övergår till en annan: men det blir i alla fall samma ränder, även om de skulle skifta i färgen. Jag tror emellertid, att detta inte är det som här är huvudsaken, utan det är i själva verket så, att utvecklingen gått därhän, att det är partierna, som välja riksdagsmännen, och i och med att en kandidat blir uppsatt av ett parti och vald av ett parti, blir han efter den allmänna uppfattningen — det kan väl ingen bestrida — särskilt en talesman för detta parti inom riksdagen. Han kommer i en helt annan aktiv ställning, om han på det viset går in i arbetet — särskilt då utskottsarbetet — än om han med bibehållande av sin allmänna politiska åskådning, som han inte kan sticka under stol med, inte alls är aktiv utan en passiv medborgare, som håller sig stilla, har sin uppfattning och uttalar sin mening, men icke aktivt verkar för sin riktnings propagerande. Det måste han i alla fall göra inom riksdagen, och vi veta ju allmänt, att om en riksdagsman för ett parti har något som helst mera intresse eller betydelse, så sätter man in honom i ett utskott just för att han där skall bevaka partiets synpunkter. Och hur ofta är det inte förhållandet, att dessa representanter för partierna inom utskotten just konferera med sina partier och överhuvud ge uttryck åt partiernas uppfattningar? Kommer man i konflikt med partiets uppfattning, låter man bli att deltaga i utskottets arbete eller avstår från att uttala sig i frågan. Men i stort sett anser man, att med riksdagsmannaskapet följer en skyldighet till aktiv politik, och då menar jag, herr förste vice talman, att den som på det viset övergår i aktiv partitjänst, aktiv partipolitik, inte kan undgå att hos alla andra partiers medlemmar ute i landet, för vilka han står som en objektiv representant för rätten och förvaltningen, mer eller mindre utsättas för tanken och misstanken, att hans aktiva politiska verksamhet dock omedvetet återverkar på hans verksamhet som ämbetsman.

Det är denna partiväsandets utveckling i vårt land, som för mig varit det avgörande momentet, då detta partiväsen återverkar på förtroendeämbetsmannens ställning, inte på deras personliga åskådning och uppfattning kanske, men på människornas uppfattning av dem på ett alldeles särskilt sätt. Det är den omständigheten, som jag tror att man inte får förbise.

Nå, då säger man — och herr förste vice talmannen sade det också: hans rätt att kandidera skall vara lika stor som alla andra svenska medborgares. Den siste talesmannen för utskottet framhöll också, att det är en medborgerlig likställighet, som det gäller. Men, mina herrar, hur är det i vår svenska grundlag? Där finns en bestämmelse, som säger, att en militär, som sitter i riksdagen, i händelse av krig får finna sig att han förmenas att utöva sitt riksdagsmannaskap. Och där finns ju en bestämmelse, som jag nyss nämnde, om regeringsråd och justitieråd, där finnas bestämmelser om statsråden och

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

deras ställning till utskotten. Hur man än vänder sig måste man alltid komma ihåg, att den omständigheten, att en människa åtagit sig ett speciellt uppdrag, ett speciellt ämbete med förpliktelse, alltid på något sätt även återverkar på hans allmänt medborgerliga rätt. Eller vill någon påstå, att exempelvis en diplomat skulle ha samma rätt som en vanlig svensk medborgare att alldeles fritt uttala sig, när detta skulle komma att återverka på hans diplomatiska verksamhet? Jag tror att frågan kan ställas på sin spets, om vi ta tryckfrihetsförordningen. Kan man säga, att det är riktigt, att en ämbetsman, låt mig säga en diplomat, skall kunna vara utan juridiskt ämbetsansvar, i fall han mot sin ämbetsplikt begagnar tryckpressen för att meddela saker, som han i sitt ämbete fått sig konfidentiellt meddelade? En strängt formalistisk tolkning av tryckfrihetsförordningen kanske leder till det resultatet. Jag kan för min del inte godkänna det, och överhuvud ställer det sig också så, att en ämbetsman genom de speciella förpliktelser, som han åtagit sig, ovillkorligen måste finna sig i, att han med de förmåner, som därmed följa, också får sina allmänt medborgerliga rättigheter något begränsade.

Nu gäller det i själva verket — jag kommer tillbaka till partierna här — inte den enskildes kandiderande, utan partiets, som sätter upp honom. Det är inte valmännens sak att inte välja om honom, utan det är i stort sett partiledningens. Hur ställer det sig, om vi ta bara ett fall — här är det ju särskilt landshövdingarna, som det gäller — där en landshövding, uppställd som kandidat av ett parti, faller igenom? Jag tror det har hänt ett par gånger i senare tid. Bidrar det att öka hans auktoritet? Bidrar inte det att markera honom som aktiv till vilja, men inte till förmåga? Han får inte den ställning, som han velat få genom denna kandidering. Och kan det överhuvud taget vara riktigt, att en sådan förtroendeämbetsman, om han blir vald, så att säga blandar sig in i den aktiva politiken, så som förhållandena utvecklats sig?

Man säger vidare, och herr förste vice talmannen sade det: lösningen ligger i att man ställer vikarie. Men då skulle jag vilja tillåta mig att säga en sak, som inte står i reservationen. Det finns skillnad mellan ämbetsmän — även mellan förtroendeämbetsmän — och det är denna skillnad, som ligger till grund både för motionen och reservationen. Det finns förtroendeämbeten, som innehas som en »högst personlig» syssla. Konungens befallningshavande har tyvärr mer och mer kommit att förvandlas till en slags beslutande del i en kollektiv enhet av honom och föredraganden, precis som i våra byråkratiska verk, men den ursprungliga tanken med Konungens befallningshavande var, att han var Konungens »högst personlige» representant ute i orterna, och det är denna personliga auktoritet, som är det bärande momentet i landshövdingeinstitutionen. Samma personliga moment är bärande i en hel mängd andra förtroendeämbetsmäns ställning, och där detta personliga moment är det centrala och väsentliga, kan det då, herr förste vice talman, ersättas av en vikarie halva året? Kan vikarien få denna personliga inställning? Han blir vikarie på ämbetsrummet i stort sett — hans ställning i övrigt kan inte medge något annat — och då den ordinarie kommer in i riksdagen och avbryter sin verksamhet på detta område, blir det inte luckor i denna högst personliga verksamhet? Jag beklagar för min del ganska livligt, att våra Konungens befallningshavande inte i så stor utsträckning, som fordومتida varit förhållandet, fullfölja de personliga resorna runt i orterna. Vi ha dock en landshövding norrut, som gör det. Jag tror att på det viset — genom detta personliga ingripande utan den kollektiva beslutandeformen på ämbetsrummet — skulle kunna åstadkommas oerhört stora ting. När förtroendämbetet är en högst personlig syssla, anser jag att lika litet som jag kan ha ställföreträdare i fråga om högst

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)
personliga ting, lika litet kan förslaget om vikarier peka på lösningen i detta fall.

Utskottets ärade talesman framhöll nyss — jag tror det var en felsägning — att reservanterna skulle ha betonat förtroendeämbetsmannens beroende av Kungl. Maj:t. Det har ju skett i motionen. I reservationen ha vi tagit upp den andra synpunkten, Kungl. Maj:ts beroende av förtroendeämbetsmännen. Vi få lov att beakta båda sidorna. En förtroendeämbetsman i riksdagen får genom sin riksdagsmannaställning, genom sitt partitagande, genom sin aktiva partiverksamhet en vida starkare ställning i förhållande till Kungl. Maj:t än som är med förtroendeämbetet ofta nog avsett. Även den sidan bör beaktas. Jag tror därför, att man i själva verket kan ha all anledning att undersöka om och i vad mån utvecklingen gått därhän, att det ömsesidiga beroendet mellan Kungl. Maj:t och förtroendeämbetsmännen har framkallat behov av vissa förändringar.

Och så till sist ännu en erinran. Det finns en omständighet till — den har jag heller inte berört i reservationen — som gör, att man här kan sätta ett frågetecken vid den allmänna valbarheten av förtroendeämbetsmän, och det är, att den svenska riksdagen sedan gammalt varit och — det torde vi alla känna till — mer och mer blivit vårt lands största ämbetsverk. Den har blivit ett ämbetsverk, som likt de övriga ämbetsverken prövar en massa olika frågor. En av riksdagens allra viktigaste uppgifter är statsregleringen, och statsregleringen är en löpande förvaltningsuppgift. Denna förvaltningsuppgift löser riksdagen på sitt sätt, men den förberedes av andra myndigheter. Nu är det en gammal princip i den svenska rätten, att den, som på ämbetets vägnar haft med en frågas avgörande att skaffa vid utredningen, inte bör sedermera i en senare och högre eller högsta instans vara den, som handlägger samma fråga, om det är möjligt att undvika. Detta är ju anledningen till att statsråd överhuvud taget icke få med statsrådsbefattning förena annan ämbetsutövning. Det är denna oförenlighet av ämbeten, som det gäller. Jag nödgas därför, mina herrar, uttala den uppfattningen, att våra förtroendeämbetsmän i allra högsta grad handlägga och bereda frågor, som det stora ämbetsverket riksdagen sedan skall handlägga. Vi hava exempelvis en fråga om vägväsendet, som skall komma upp i riksdagen. Denna fråga har varit förberedd och utredd, landshövdingarna och andra förtroendeämbetsmän hava yttrat sig över den, och sedan skola de sitta i svenska riksdagen och tillsammans med partiledningens reglera, vad riksdagen skall svara.

Jag måste ändå hemställa, huruvida inte herr förste vice talmannen skulle kunna anse, att det verkligen finnes skäl för en utredning även med hänsyn till att vikariatsvägen inte är den framkomliga vägen, och om det inte kunde vara skäl att — utan att binda sig vid det ena eller det andra — gå på reservationen, till vilken jag fortfarande ber att få yrka bifall.

Herr Strömberg: Herr talman! Liksom herr Reuterskiöld är jag herr förste vice talmannen tacksam för den krydda i debatten, som han tillsatte genom sitt inlägg.

Men jag vill samtidigt säga, att jag blev litet förvånad, då han klandrade konstitutionsutskottet, därför att vi inte hade ordentligt benat upp frågan, som han tydligen enligt sitt förmenande hade gjort. Till vilket slut kommer han? Jo, att man, såsom herr Reuterskiöld påpekade, skulle anvisa vägen med vikariatsmöjligheter för landshövdingarna. Då ber jag att få säga, att jag verkligen trodde, att herr förste vice talmannen, som under många år varit ledamot av konstitutionsutskottet, skulle känna till, att detta utskott inte sysslar med så materiella ting som vikariat åt landshövdingar.

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

Herr Björkman: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet för att rätta ett mistag, vartill herr Källman gjorde sig skyldig. För att visa, att ärendet nu inte låg i samma läge som förra året, sade han nämligen, att det då fanns bara tre reservanter, men att reservanternas skara nu hade ökats till fem. Men även förra året hade herr Reuterskiöld glädjen att vara i sällskap med fyra andra, och det var således fem reservanter även då. Det var detta miss-tag av herr Källman, som jag velat lägga till rätta.

Därnäst skulle jag vilja säga några ord för att visa de särskilda skäl, som gjort att jag varit med på utskottets utlåtande. Herr Reuterskiöld förklarade nämligen, att det inte fanns några skäl, som varit bärande. Jag vill då understryka det huvudsakliga skälet, som för mig varit avgörande, det är det, som står sist i utlåtandet, det bärande skälet, att man inte bör beskära vederbörande valmäns rätt att utse de representanter, för vilka de ha förtroende. Det andra skälet, även det ett bärande skäl, är, att det kan vara nyttigt och nödigt för riksdagen att icke utestänga den sakkunskap, som till äventyrs kan finnas hos de ämbetsmän, gentemot vilka man nu vill vidtaga restriktiva åtgärder.

Herr förste vice talmannen sade, att utskottet kanske inte hade benat upp den ena eller den andra frågan; men i en fråga vill jag dock sätta ett likhets-tecken mellan vad som efterfrågades och vad som står här i utlåtandet, och det är, att man ifrån vårt håll, som skrivit under utlåtandet, anser, att det viktiga för var och en ämbets- eller tjänsteman åt vilken förtroendet att vara riksdagsman erbjudes är, att han själv i samförstånd, där så erfordras, med den myndighet, som står över honom, överväger, huruvida han kan emottaga förtroendet utan att vederväga sina intressen såsom ämbetsman. Det är ett motsvarande övervägande, som naturligtvis måste vidtagas även för den enskilde medborgaren, som ej är ämbetsman. Ett enskilt företags ledare eller en där arbetsanställd får ju givetvis se till, att han verkligen inte vansköter två ting utan antingen kan sköta båda eller också sköter det ena och avsäger sig det andra.

Det var emellertid ytterligare ett yttrande av herr Reuterskiöld, som jag skulle vilja säga något om. Herr Reuterskiöld sade, att det dag för dag, år för år, skapats större anledningar att få en undersökning i dessa frågor. Men då kan hänvisas till att sedan förra årets diskussion här i saken har det endast varit ett politiskt val, nämligen för vissa valkretsar till första kammaren. Därvidlag ha valmännen funnit, att det vore lämpligare, att de sökte de flesta av sina riksdagsmän bland de praktiska näringarnas män. Det är väl så, att det är något, som kommer att fortsätta, så att det blir så, att antalet av ifrågasvarande ämbetsmän — jag är inte en sådan, som faller under detta, ty jag är en vanlig, fri stadsvald domare och skulle icke drabbas av den ifrågasatta inskränkningen — som man önskar ge, jag vill nästan säga, ett mindervärdighetstecken, kommer att utan lagstiftning minskas här i riksdagen.

Med dessa ord har jag, herr talman, naturligtvis velat ansluta mig till utskottet.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag tror inte, att jag behöver särskilt taga upp de olika, mer eller mindre långa kommentarer, som spunnits kring mitt anförande. Det är i fråga om ett par småsaker bara, som jag vill replikera.

Efter herr Källmans yttrande förstod jag, att liksom inställningen på andra håll var ungefär densamma i år som i fjol, var sålunda även min inställning ungefär enahanda. Jag har tydligen läst motionerna slarvigt och lika litet fäst mig särskilt vid dem i år som i fjol. Men då jag gjort så, behövde detta

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)
 ju inte ha varit någon anledning för konstitutionsutskottet att inte taga upp och dryfta den idé om vikariat, som efter herr Källmans yttrande uppenbarligen fanns skisserad i motionerna.

Herr Reuterskiöld sade ju mycket och även mycket, som är rätt. Jag skall strax påpeka en sak, där han otvivelaktigt har rätt. Men han sade också något, som jag inte tyckte, att det var så riktigt träffande. När han omnämde landshövdingarna, satte han dem i en särklass på det sättet, att landshövdingesysslan var en »högst personlig syssla», såsom han uttryckte sig; det var just på grund härav, som en landshövding hade den auktoritet i sitt län, som en landshövding enligt herr Reuterskiölds och även enligt mitt förmenande uppenbarligen också bör ha. Jag undrar, om inte det där resonemanget om den högst personliga sysslan betyder att man låter snärja in sig av orden. Detta kan mycket väl hjälpas, herr Reuterskiöld, genom att man sätter dit en högst personlig vikarie.

Däremot har herr Reuterskiöld otvivelaktigt rätt i en sak, som han i fjol poängterade och som jag under läsningen fann vara precis den distinktion, som borde göras. Det är nämligen på det sättet, att landshövdingarna såsom Konungens förtroendemän i ett bestämt avseende avvika från de andra och just i det avseende, som herr Reuterskiöld påpekade: tankeområdet på Konungens befallningshavandes sida — om jag så får säga — överväxas av viljeområdet. Det var vad vi socialdemokrater — i varje fall vi av den gamla stammen — redan tidigt kommo underfund med. Därför intogo vi också — i fråga om en socialdemokrat såsom landshövding — en ståndpunkt, som jag för min del fortfarande håller på. Men sätter man sig ned för att bena upp även detta spörsmål, lägger man tämligen snart märke till att det där är någonting, som gäller i länet men som i hög grad växlar, när en landshövding kommer till riksdagen. Jag tänker mig, att herr Reuterskiöld vid närmare eftersinnande skall komma till samma resultat som jag. Det är klart, att det blir en rätt slitande växling, som en landshövding utsättes för, då han kastas från länet till riksdagen och från riksdagen till länet, men det är en sak, som närmast bör mana Kungl. Maj:t att alltid sätta till riktigt ordentligt slitstarka landshövdingar.

Så kommer jag till herr Strömbergs anförande. Herr Strömberg påpekade, att jag suttit i konstitutionsutskottet själv. Och det har jag ju gjort; jag har suttit där rätt länge. Och jag tyckte, att jag under den tiden rätt väl kunde skilja mellan de materiella tingen och de mera ideellt betonade. Herr Strömberg har antagligen liksom jag suttit och vänt blad i statsrådsprotokollen och läst kantrubriker. Det föreföll mig vara en rätt materiell sysselsättning. I förhållande till den tycker jag, att sysslandet med vikarier är någonting verkligt ideellt betonat.

Herr Lindhagen: Herr talman! Enligt min riksdagserfarenhet sedan 1898 har denna fråga ingen som helst betydelse. Det är alldeles likgiltigt, vad kamrarna nu besluta. Den levande verkligheten blir till punkt och pricka densamma i alla fall.

Vad som behöves i vår tid är en grundlig revision av hela grundlagen, och vid en sådan kunde ju denna detalj också komma upp till behandling i ett förståndigt sammanhang. Men om nu inte riksdagen i år lika litet som i fjol och inte heller konstitutionsutskottet någonsin, så länge det har den nuvarande sammansättningen, vilja föreslå en mera rationell revision och rensa ut allt det gamla bråte, som ligger där som spindelväv och damm, som man väl skulle kunna få bort, och dessutom gripa sig an med nya positiva uppgifter,

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)

som den nya tiden kräver, är det alldeles likgiltigt, vad vi nu här besluta. Man kan lika väl rösta ja som nej. Det blir inte någon skillnad.

Däremot upplevde vi här om dagen, att konstitutionsutskottet enhälligt var med om att återuppliva — fastän det avskaffades året förut — det s. k. »riksdagsbeslutet» underskrivande och rapsodiska formulering, för att det sedan skall gömmas i källarvalven i riksarkivet. Man kan verkligen kalla hela detta nya riksdagsbeslut än mer än det gamla för »konstgjorda Svensson», ty något annat är det inte. Men sådana frågor syssla vi med, och om dem beslutar riksdagen enhälligt, fastän det vete fåglarna hur det gått i denna kammare, om det begärts votering. Men jag ville inte göra det, ty jag tyckte, att man inte borde äventyra en så reslig milstolpe på den nuvarande parlamentarismens väg mot undergången.

Sedd ur förevärldskrigssynpunkt, kunde den föreliggande frågan möjligen ha sin betydelse, ty då betraktade man den gamla världsordningen såsom en konstaterad förträfflighet, vars eventuella fel man kunde bota genom att plåstra med smådetaljer. Konstitutionsutskottets reservanter ha inskränkt sig till att återropa endast formella, utdöda verkligheter, ty landshövdingarna äro inte konungens personliga representanter. Den tiden är alldeles förbi, då det möjligen var på det sättet. Det finns ingen realitet bakom det påståendet. Landshövdingarna leva sitt eget fria liv. Så ock övriga s. k. förtroendemän. Det finns i praktiken ingen levande skillnad mellan dem och andra ämbetsmän. Och vidare är, såsom förste vice talmannen sade, landshövdingen lika väl som vi andra, en zebra, ett randigt djur och ränderna gå aldrig ur. Därmed gjordes det viktigaste inlägget i denna diskussion.

Jag befinner mig i samma belägenhet som förste vice talmannen. Jag vet verkligen inte vad jag skall rösta på, men jag går ännu längre än han, ty jag säger, att det är fullkomligt likgiltigt hur man röstar eller om man avstår från att rösta. Om jag nu i alla fall röstar för avslag på reservationen, därför att jag vill ha en grundligare revision av grundlagen, gör jag det också med hänsyn till en grundsats, som återropas av utskottet och som är mycket viktig, nämligen att det är valmännen, som skola avgöra, vem de vilja välja. Vi skola inte sätta oss här och välja i stället för valmännen och hindra dem att välja. Om det nu är så, att representanterna i ett landsting anse sig böra välja sin landshövding till riksdagsman, må de väl göra det. Det har vi inte att lägga oss i.

Egentligen kunde jag för min del gärna se, att alla högre ämbetsmän portförbjudas till riksdagen, ty den stora härskande administrationen tillhör praktiskt taget högerpartiet, och då skulle mängen ju vara förtjust över att det ändå åtminstone blev någon minskning av dem i riksdagen. Men det är en ovidkommande synpunkt i detta sammanhang, och därför utgör den intet skäl för mig.

Den synpunkt jag nu framhållit har betonats starkt av Björkman. Den är någonting att taga fasta på tills vidare, innan vi kommit så långt att vi bestämt att var och en, som har en nyttig syssla, skall sköta den och anses inte ha någonting i riksdagen att göra, ty då skulle han missköta sin syssla. Det vore ju idealet för parlamentarismen, ty då bleve yrkespolitikerna ensamma kvar, och det må de gärna bli, tills de också i sin ordning avskaffas.

Herr Björkman sade emellertid också, att det är så nyttigt för riksdagen att få några landshövdingar hit på en slump — det är väl inte något bevänt med den nytta, som man får slumpvis —, som genom sin sakkunskap kunna lära oss åtskilligt. Jag ser saken alldeles tvärtom. Ty av landshövdingar

Ang. förtroendeämbetsmäns valbarhet till riksdagen. (Forts.)
i riksdagen har jag aldrig upplevat någon, som kunnat lära oss ett dugg mer än vi alla andra lära varandra här. Och jag har i alla fall näst herr Trygger varit med längst i riksdagen, och det är mellan oss ej mer än ett riksdagsår i skillnaden. Däremot få de landshövdingar, som komma hit, lära sig åtskilligt, som de inte kunde förut. Man ser, att landshövdingar, som varit i riksdagen, vända tillbaka till sin konservativa miljö med större social förståelse än de ha, som sitta i sina län och bedriva bland annat även sin partipolitik alldeles obesvärade av tidens strömningar. Därför se vi också, att de landshövdingar ha ett ännu större inflytande i riksdagen, som inte äro riksdagsmän. Vad upplever man t. ex. i andra lagutskottet, som kallas för ett socialt lagutskott, fastän det knappast är det, i varje fall, synes mig, icke i jordfrågorna? Jo, sekreteraren inflätar där i sin föredragning alla utlåtanden av dessa välsignade »vederbörande ämbetsmän», som ha yttrat sig om de mest djupliggande sociala frågor, och det är alldeles givet, att den ena landshövdingen efter den andra liksom alla andra höga ämbetsmän i regel säger nej till allt, som går till grunden av tingen, men är med ibland på allt, som är som en krusning på ytan, en liten efterrätt eller något sådant. Då blir utskottet imponerat och utropar i sitt stilla sinne: »Kors i alla dagar, där se vi ju, vad folket i orterna menar!» Det finns ingenting, som är mera hinderligt för allt — jag vill inte begagna ordet folkligt, ty det är så missbrukat, — men för allt realitetsframsteg i världen, som vi alla borde vara ense om att eftersträva, än alla dessa »vederbörande ämbetsverks» och vederlikars utlåtanden, som i stort sett ensamma i våra betänkanden representera folket. Det är egentligen hos de landshövdingar, som varit här i riksdagen, man finner modifikationer, och de må därför vara välkomna.

På dessa skäl, herr talman, vet jag inte riktigt hur jag skall rösta, men jag följer i alla fall utskottets kläm på de speciella skäl, som jag har anfört.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomma yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *von Heland* och *Källman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Leo* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 206, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; samt
nr 207, angående anslag till avlöningsstat för rikets allmänna kartverk.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under Utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående uppförande och inredning av byggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till styckjunkaren *J. Ohlsson* för visst av honom till kronan inbetalt belopp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 206 och 207 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 71, till Konungen i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om upphävande av justitiekanslerns egenkap att vara förtroendeämbetsman; och

nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag i fråga om kommunal fondbildning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss fordran hos förre konsuln i New York *K. Woxen*;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggande av högre lön åt underofficeren å övergångsstat *J. G. Andersson*; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av tiden för avskrivning av prästerskapets till statsverket indragna tionde från vissa församlingar i Kopparbergs län;

bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Österrike slutet handels- och sjöfartsavtal; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande tillsättning av extra ordinarie lärare vid folkskolor m. m.

Herr *Larsson, Johan August*, väckte en motion, nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.30 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 6 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Leo* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 199, angående elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle; samt
nr 208, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 (nr 284) m. m.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne februari och den 2 innevarande månad.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 250, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion, nr 484, angående inrättandet av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 2, till Konungen angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1934/1935 under rikstatsanslagens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under rikstatsanslagens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande av viss del av de till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare under budgetåret 1933/1934 inflytande medlen.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 82, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 206, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 207, angående anslag till avlöningsstat för rikets allmänna kartverk.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 205, angående modernisering av vissa matinrättningar vid marinen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Larsson, Johan August*, väckta motionen, nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 7 och 8, statsutskottets utlåtanden nr 7 och 34—36, bevillningsutskottets betänkande nr 7 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts innevarande dag avlämnade propositioner nr 199, 205 och 208.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
